

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

29. února 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Azylová politika – Směrnice 2011/95/EU – Podmínky pro přiznání mezinárodní ochrany – Obsah této ochrany – Článek 5 – Potřeba mezinárodní ochrany vznikající na místě – Následná žádost o přiznání postavení uprchlíka – Článek 5 odst. 3 – Pojem „okolnosti, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu“ – Úmysl zneužití a účelového využití příslušného řízení – Činnosti v hostitelském členském státě, které nepředstavují vyjádření a pokračování názorů a přesvědčení, které měl žadatel již v zemi původu – Náboženská konverze“

Ve věci C-222/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Verwaltungsgerichtshof (Nejvyšší správní soud, Rakousko) ze dne 16. března 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 29. března 2022, v řízení

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

proti

JF,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení: K. Jürimäe, předsedkyně senátu, N. Piçarra (zpravodaj) a N. Jääskinen, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za JF: C. Schmaus, Rechtsanwalt,
- za rakouskou vládu: A. Posch, J. Schmoll a V.-S. Strasser, jako zmocněnci,
- za německou vládu: J. Möller a A. Hoesch, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

– za Evropskou komisi: A. Azéma a L. Hohenecker, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 15. června 2023,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 5 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9; oprava Úř. věst. 2017, L 167, s. 58).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Spolkový úřad pro cizince a azyl, Rakousko) (dále jen „BFA“) a JF, státním příslušníkem třetí země, ve věci zákonnosti rozhodnutí o nepřiznání postavení uprchlíka, které bylo vydáno na základě následné žádosti o mezinárodní ochranu, kterou podal posledně uvedený.

Právní rámec

Mezinárodní právo

- 3 Článek 1 oddíl A Úmluvy o právním postavení uprchlíků, která byla podepsána dne 28. července 1951 v Ženevě [*Recueil des traités des Nations unies*, svazek 189, s. 150, č. 2545 (1954)], vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954 a byla doplněna Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Ženevská úmluva“), stanoví:

„Pro účely této úmluvy pojem ‚uprchlík‘ se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež:

[...]

2. [...] se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu [...] a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.

[...]“

- 4 Článek 2 této úmluvy, nadepsaný „Všeobecné závazky“, stanoví:

„Každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země.“

- 5 Článek 33 uvedené úmluvy, nadepsaný „Zákaz vyhoštění a navracení (refoulement)“, v odstavci 1 stanoví, že „[ž]ádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení“.
- 6 Článek 42 odst. 1 této úmluvy stanoví, že „[p]ři podpisu, ratifikaci nebo přístupu může kterýkoliv stát učinit výhrady ke všem článkům této úmluvy s výjimkou článků 1, 3, 4, 16(1), 33, 36 až 46 včetně“.

Unijní právo

Směrnice 2011/95

- 7 Body 4, 12, 24 a 25 odůvodnění směrnice 2011/95 uvádí:
- „(4) Ženevská úmluva a protokol jsou základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků.
- [...]
- (12) Hlavním cílem této směrnice je na jedné straně zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a na druhé straně zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných uvedeným osobám ve všech členských státech.
- [...]
- (24) Je nezbytné zavést společná kritéria uznávání žadatelů o azyl jako uprchlíků ve smyslu článku 1 Ženevské úmluvy.
- (25) Zejména je nezbytné zavést společnou definici [tohoto pojmu]: potřeba ochrany vznikající na místě; [...]“
- 8 Článek 2 této směrnice, nadepsaný „Definice“, zní následovně:
- „Pro účely této směrnice se rozumí
- [...]
- d) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12;

e) „postavením uprchlíka“ uznání státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti členským státem za uprchlíka;

[...]“

- 9 Článek 4 uvedené směrnice, obsažený v její kapitole II a nadepsaný „Posuzování skutečností a okolností“, v odstavci 3 stanoví:

„Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny

[...]

b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, včetně informací o tom, zda žadatel byl nebo by mohl být pronásledován nebo zda utrpěl nebo by mohl utrpět vážnou újmu;

c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;

d) skutečnost, zda žadatel po opuštění země původu vyvíjel činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu, aby bylo možno posoudit, zda by tato činnost vystavila žadatele pronásledování nebo vážné újmě, kdyby se do uvedené země vrátil;

[...]“

- 10 Článek 5 téže směrnice, obsažený rovněž v její kapitole II a nadepsaný „Potřeba mezinárodní ochrany vznikající na místě“, stanoví:

„1. Odůvodněná obava z pronásledování nebo reálné nebezpečí vážné újmy mohou být založeny na událostech, k nimž došlo po odjezdu žadatele ze země původu.

2. Odůvodněná obava z pronásledování nebo reálné nebezpečí vážné újmy mohou být založeny na činnosti, kterou žadatel vyvíjel po opuštění země původu, zejména pokud se zjistí, že činnost, o kterou se dotýčná žádost opírá, představuje vyjádření a pokračování názorů a přesvědčení, které měl žadatel v zemi původu.

3. Aniž je dotčena Ženevská úmluva, mohou členské státy rozhodnout, že žadateli, který podává následnou žádost, se postavení uprchlíka obvykle nepřizná, je-li nebezpečí pronásledování založeno na okolnostech, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu.“

- 11 Článek 10 směrnice 2011/95, obsažený v její kapitole III a nadepsaný „Důvody pronásledování“, v odstavci 1 stanoví:

„Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

[...]

b) pojem náboženství zahrnuje zejména zastávání teistických, neteistických a ateistických přesvědčení, účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, sám nebo společně s jinými, jiné náboženské akty nebo vyjádření názorů anebo formu osobního nebo společenského chování založeného na jakémkoli náboženském přesvědčení nebo přikázaného jakýmkoli náboženským přesvědčením;

[...]“

- 12 Článek 13 této směrnice stanoví, že „[č]lenské státy přiznávají postavení uprchlíka státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti, které splňují podmínky pro získání postavení uprchlíka v souladu s kapitoly II a III“.

Směrnice 2013/32/EU

- 13 Článek 2 písm. q) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, s. 60) definuje „následnou žádost“ jako „další žádost o mezinárodní ochranu, která byla učiněna po přijetí pravomocného rozhodnutí o předchozí žádosti [...]“.

Rakouské právo

- 14 Ustanovení § 3 Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl (Asylgesetz 2005) [spolkový zákon o udělování azylu (zákon o azylu z roku 2005)] ze dne 16. srpna 2005 (BGBl. I, 100/2005), ve znění použitelném na spor v původním řízení, (dále jen „Asylgesetz 2005“), který je nadepsán „Postavení osoby požívající právo na azyl“, stanoví:

„(1) Cizímu státnímu příslušníkovi, který podal žádost o mezinárodní ochranu v Rakousku, se přizná postavení osoby požívající právo na azyl za předpokladu, že tato žádost nemusí být zamítnuta podle ustanovení § 4, § 4a nebo § 5, pokud je pravděpodobné, že mu v zemi původu hrozí pronásledování ve smyslu čl. 1 oddílu A odst. 2 [Ženevské úmluvy].

(2) Pronásledování může být rovněž založeno na událostech, které nastaly poté, co cizinec opustil zemi původu [...], nebo na činnosti, kterou cizinec vykonával po odjezdu ze země původu a která představuje vyjádření a pokračování přesvědčení, které cizinec již měl v zemi původu [...]. Cizinci, který podá následnou žádost [...], se obvykle nepřizná postavení osoby požívající právo na azyl, je-li nebezpečí pronásledování založeno na okolnostech, které cizinec vyvolal sám po opuštění země původu, ledaže se jedná o v Rakousku povolené činnosti, u nichž je prokázáno, že představují vyjádření a pokračování přesvědčení, které cizinec již měl v zemi původu.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 15 Dne 3. října 2015 podal JF, íránský státní příslušník, u BFA žádost o mezinárodní ochranu, ve které tvrdil, že byl v rámci výkonu pracovní činnosti jako instruktor autoškoly vyslýchán íránskými tajnými službami a dále že byl jako student stíhán za to, že kritizoval muslimského kazatele.

- 16 Vzhledem k tomu, že BFA měl za to, že tato tvrzení nejsou věrohodná, rozhodnutím ze dne 7. června 2017 tuto žádost zamítl a vydal rozhodnutí o jeho navrácení. Rozsudkem ze dne 3. ledna 2018, který nabyl právní moci, Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud, Rakousko) zamítl jako neopodstatněnou žalobu, kterou JF podal proti tomuto rozhodnutí.
- 17 Dne 26. června 2019 JF podal následnou žádost ve smyslu čl. 2 písm. q) směrnice 2013/32, kterou odůvodnil tím, že v mezidobí konvertoval ke křesťanství, a v důsledku toho se v zemi původu obává pronásledování. Rozhodnutím ze dne 24. června 2020 mu BFA odmítl přiznat postavení uprchlíka na základě § 3 odst. 2 druhé věty Asylgesetz 2005, protože uváděné nebezpečí pronásledování vzniklo na místě a vyvolal jej sám žadatel. BFA naproti tomu konstatoval, že JF věrohodně prokázal, že k jeho konvertování ke křesťanství v Rakousku došlo „na základě vnitřního přesvědčení“, že toto náboženské vyznání aktivně praktikuje, a že mu z tohoto důvodu hrozí, že bude v případě návratu do Íránu vystaven osobnímu pronásledování. Za těchto podmínek BFA přiznal JF postavení osoby požívající doplňkové ochrany a právo na pobyt na dobu určitou.
- 18 Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) rozsudkem ze dne 29. září 2020 vyhověl žalobě, kterou JF podal proti tomuto rozhodnutí. Tento soud rozhodl, že i když při posuzování následné žádosti nebezpečí pronásledování založené na okolnostech, které žadatel sám vyvolal, „obvykle“ vylučuje přiznání postavení uprchlíka, použití tohoto příslovce nicméně naznačuje, že v určitých případech může být toto postavení přiznáno, aniž by byla dotčena povinnost, kterou příslušnému orgánu ukládá § 3 odst. 2 druhá věta Asylgesetz 2005, ověřit existenci zneužití ze strany tohoto žadatele. Podle uvedeného soudu z rozhodnutí BFA ze dne 24. června 2020 nevyplývá nic, co by naznačovalo zneužívající povahu jednání JF. Kromě toho neexistence důkazů prokazujících, že by konverze JF byla vyjádřením a pokračováním přesvědčení, které měl již v zemi původu, podle tohoto soudu nepostačuje k tomu, aby bylo možné odůvodnit odmítnutí přiznat postavení uprchlíka.
- 19 BFA podal proti tomuto rozsudku opravný prostředek *Revision* k předkládajícímu soudu, kterým je Verwaltungsgerichtshof (Nejvyšší správní soud, Rakousko), v němž tvrdí, že znění § 3 odst. 2 druhé věty Asylgesetz 2005 vylučuje výklad v tom smyslu, že v případě následné žádosti, která byla podána na základě nebezpečí pronásledování vyplývajícího z okolností, které na místě vyvolal sám žadatel, je třeba pouze určit, zda se těchto okolností dovolává se zneužívajícím úmyslem. Podle BFA zavádí toto ustanovení jako obecné pravidlo odepření postavení uprchlíka žadatelům, kteří v hostitelském členském státě sami vyvolali okolnosti, které vedly k dovolávanému nebezpečí pronásledování. Jediná výjimka z tohoto obecného pravidla se týká případu, kdy jsou dotčené činnosti činnostmi povolenými v Rakousku, u nichž je prokázáno, že jsou vyjádřením a pokračováním přesvědčení, které měl žadatel již v zemi původu.
- 20 Předkládající soud uvádí, že vzhledem k tomu, že § 3 odst. 2 druhá věta Asylgesetz 2005 provádí do rakouského práva čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, závisí řešení sporu v původním řízení na výkladu tohoto posledně uvedeného ustanovení.
- 21 V této souvislosti uvádí, že pokud jde o výraz „aniž je dotčena Ženevská úmluva“, který se nachází v uvedeném ustanovení, je význam německého výrazu „unbeschadet“ („aniž je dotčena“) nejednoznačný. Podle prvního významu tohoto pojmu by měla být Ženevská úmluva dodržována bez jakéhokoli omezení, a to i v situacích, které spadají do rozsahu působnosti čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, kdežto podle druhého významu by členské státy mohly zavést domněnku zneužití, pokud jde o následné žádosti, které byly podány na základě „okolností, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu“. Kromě toho příslovce „obvykle“ představuje neurčitý pojem, jehož konkrétní význam nelze vyvodit ani ze znění této směrnice, ani z jejích bodů odůvodnění.

- 22 Za těchto podmínek se Verwaltungsgerichtshof (Nejvyšší správní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 5 odst. 3 směrnice [2011/95] vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě členského státu, podle které se cizinci, který podává následnou žádost, obvykle nepřizná postavení uprchlíka, je-li nebezpečí pronásledování založeno na okolnostech, které vyvolal sám cizinec po opuštění státu původu, ledaže se jedná o činnosti, které jsou v Rakousku povoleny a u nichž je prokázáno, že představují vyjádření a pokračování přesvědčení, které měl cizinec v zemi původu?“

K předběžné otázce

- 23 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která podmiňuje přiznání postavení uprchlíka v návaznosti na následnou žádost ve smyslu čl. 2 písm. q) směrnice 2013/32, která byla podána na základě nebezpečí pronásledování, jež vyplývá z okolností, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu, dvojí podmínkou, a sice, že tyto okolnosti patří mezi činnosti, které jsou v dotyčném členském státě povoleny, a že představují vyjádření a pokračování přesvědčení, které měl žadatel již v zemi původu.
- 24 Článek 5 odst. 3 směrnice 2011/95 stanoví, že „[a]niž je dotčena Ženevská úmluva, mohou členské státy rozhodnout, že žadateli, který podává následnou žádost, se postavení uprchlíka obvykle nepřizná, je-li nebezpečí pronásledování založeno na okolnostech, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu“.
- 25 Z požadavků jednotného uplatňování unijního práva, jakož i ze zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které za účelem vymezení svého smyslu a rozsahu výslovně neodkazuje na právo členských států, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt nejen s ohledem na znění tohoto ustanovení, ale i s přihlédnutím k jeho kontextu, k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou a případně i historii jeho vzniku [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. ledna 1984, Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, bod 11; ze dne 19. prosince 2019, Nederlands Uitgeversverbond a Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, bod 38, jakož i ze dne 25. června 2020, Ministerio Fiscal (Orgán, u něhož je pravděpodobné, že bude dostávat žádosti o mezinárodní ochranu), C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, bod 53].
- 26 Pokud jde zprvu o znění čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, vyplývá z něj, že členské státy nejsou povinny provést toto ustanovení do vnitrostátního práva, ale „mohou“ tak učinit, což představuje pouze možnost. Dále pouze v případě, kdy je nebezpečí pronásledování uplatňované žadatelem na podporu následné žádosti založeno „na okolnostech, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu“, není tomuto žadateli „obvykle“ přiznáno postavení uprchlíka. Toto příslovce tedy nevylučuje, že i za takových okolností může být žadateli za určitých podmínek toto postavení přiznáno.
- 27 Pokud jde dále o kontext čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, je třeba zdůraznit, jak uvádí zejména bod 4 odůvodnění této směrnice, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků. Z toho vyplývá, že ustanovení uvedené směrnice musí být vykládána nejen ve světle její obecné systematiky, ale i v souladu s touto úmluvou [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 13. ledna 2021, Spolková republika Německo (Postavení osoby bez státní příslušnosti

palestinského původu jako uprchlíka), C-507/19, EU:C:2021:3, body 38 a 39, jakož i ze dne 16. ledna 2024, Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které se staly oběťmi domácího násilí), C-621/21, EU:C:2024:47, body 36 a 37].

- 28 Je třeba rovněž připomenout, že článek 5 směrnice 2011/95 se v souladu se svým nadpisem týká „potřeby mezinárodní ochrany vznikající na místě“. Jak uvádí bod 25 odůvodnění této směrnice, je třeba zavést společnou definici tohoto pojmu. V této souvislosti odstavce 1 a 2 tohoto článku 5, které se na rozdíl od jeho odstavce 3 vztahují na každou žádost o mezinárodní ochranu, upřesňují, že odůvodněná obava z pronásledování může být založena nejen na událostech, k nimž došlo po odjezdu žadatele ze země původu, ale i na činnosti, kterou tento žadatel vyvíjel po opuštění této země. Použití výrazu „zejména“ v tomto čl. 5 odst. 2 pro případ, že se zjistí, že tato činnost představuje vyjádření a pokračování názorů a přesvědčení, které měl žadatel v zemi původu, znamená, že na činnost, která nepředstavuje takovéto vyjádření a pokračování, se lze také v zásadě odvolávat, a to jak v rámci první žádosti o mezinárodní ochranu, tak v rámci následné žádosti.
- 29 Z výše uvedeného vyplývá, že čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 má povahu výjimky ze zásady stanovené v odstavcích 1 a 2 tohoto článku, protože umožňuje, aby nebezpečí pronásledování uplatněné na podporu následné žádosti a založené na okolnostech, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu, „obvykle“ vedlo k vyloučení přiznání postavení uprchlíka. S ohledem na tuto povahu výjimky, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 54 svého stanoviska, musí být možnost, kterou tento čl. 5 odst. 3 poskytuje členským státům, vykládána restriktivně.
- 30 Tento výklad potvrzuje definice pojmu „uprchlík“ uvedená v čl. 1 oddílu A bodě 2 Ženevské úmluvy a převzatá do čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95, která nestanoví žádné omezení v souvislosti s tím, že oprávněné obavy před pronásledováním z alespoň jednoho z důvodů pronásledování, které jsou v ní uvedeny, mohou být založeny na činnosti, kterou žadatel vyvíjel po opuštění země původu, a která nepředstavuje vyjádření a pokračování názorů a přesvědčení, které měl žadatel v této zemi.
- 31 Uvedený výklad potvrzuje rovněž historie vzniku čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95. Z návrhu směrnice Rady o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, které z jiných důvodů potřebují mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany [COM(2001) 510 final], který byl předložen Evropskou komisí dne 30. října 2001 a vedl k přijetí směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, které z jiných důvodů potřebují mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96), zrušené a nahrazené směrnicí 2011/95, totiž vyplývá, že použitím slovesa „vyvolat“ v článku, který ve směrnici 2004/83 odpovídá čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, měla Komise v úmyslu vyřešit situaci, kdy byly obavy žadatele z pronásledování tímto žadatelem „vykonstruované“.
- 32 Z výše uvedeného vyplývá, jak v podstatě zdůraznil generální advokát v bodech 56 a 64 svého stanoviska, že odmítnutí přiznat postavení uprchlíka v návaznosti na následnou žádost o mezinárodní ochranu na základě čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 má s ohledem na úmyslný prvek, který je vlastní výrazu „okolnosti, které vyvolal sám žadatel“, sankcionovat zneužívající úmysl žadatele, který „vykonstruoval“ okolnosti, na nichž je založeno riziko pronásledování, kterému by byl vystaven v případě návratu do země původu, a tím účelově využil příslušné řízení o udělení mezinárodní ochrany.

- 33 Takovýto výklad konečně potvrzuje hlavní cíl této směrnice, kterým je, jak uvádí její bod 12 odůvodnění, zajistit, aby všechny členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a dále zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných uvedeným osobám ve všech členských státech [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. července 2023, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Zvlášť závažný trestný čin), C-402/22, EU:C:2023:543, bod 36].
- 34 Otázka, zda okolnosti, které jsou v následné žádosti uváděny za účelem doložení existence nebezpečí pronásledování na základě některého z důvodů uvedených v čl. 10 odst. 1 směrnice 2011/95, které může vést k přiznání postavení uprchlíka, svědčí o zneužívajícím záměru a o účelovém využití příslušného řízení, vyžaduje individuální posouzení této žádosti na základě všech okolností daného případu příslušnými orgány členských států podle čl. 4 odst. 3 této směrnice, přičemž je nutno zohlednit všechny relevantní skutečnosti [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 21. září 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politické názory zastávané v hostitelském členském státě), C-151/22, EU:C:2023:688, bod 42, a ze dne 16. ledna 2024, Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které se staly oběťmi domácího násilí), C-621/21, EU:C:2024:47, bod 60].
- 35 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že skutečnost, zda žadatel po opuštění země původu vyvíjel činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu, která je uvedena v čl. 4 odst. 3 písm. d) této směrnice, představuje pouze jeden aspekt, který musí příslušné vnitrostátní orgány při tomto individuálním posouzení zohlednit. Tyto orgány totiž musí provést úplné posouzení všech okolností konkrétního případu žadatele s přihlédnutím ke všem skutečnostem uvedeným v písmenech a) až e) odstavce 3 tohoto článku 4.
- 36 Z toho vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí rakouská a německá vláda v písemných vyjádřeních, čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 nemůže být vykládán v tom smyslu, že fakultativní provedení tohoto ustanovení do vnitrostátního práva zbavuje členské státy povinnosti stanovit příslušným vnitrostátním orgánům povinnost provést individuální posouzení každé následné žádosti o mezinárodní ochranu. Toto ustanovení nelze vykládat ani v tom smyslu, že takovéto provedení do vnitrostátního práva umožňuje členským státům zavést domněnku, podle níž je každá následná žádost založená na okolnostech, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu, *a priori* podána se zneužívajícím úmyslem a se záměrem účelově využít řízení o udělení mezinárodní ochrany, což je domněnka, kterou musí tento žadatel vyvrátit.
- 37 Takovýto výklad by totiž ustanovení článku 4 směrnice 2011/95, která se vztahují na všechny žádosti o mezinárodní ochranu bez ohledu na důvody pronásledování uváděné na podporu těchto žádostí zbavil užitečného účinku [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 25. ledna 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 36, a ze dne 21. září 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politické názory zastávané v hostitelském členském státě), C-151/22, EU:C:2023:688, bod 41]. Konkrétně odstavec 3 tohoto článku 4 ukládá příslušnému vnitrostátnímu orgánu povinnost provést úplné posouzení všech okolností konkrétního případu žadatele, což vylučuje jakoukoli formu automatismu (obdobně viz rozsudky ze dne 13. září 2018, Ahmed, C-369/17, EU:C:2018:713, body 48 a 49, jakož i ze dne 22. září 2022, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a další, C-159/21, EU:C:2022:708, body 72 a 73).
- 38 V projednávané věci BFA po individuálním posouzení následné žádosti JF podle čl. 4 odst. 3 směrnice 2011/95 konstatoval, že dotyčná osoba věrohodně prokázala, že v Rakousku konvertovala ke křesťanství „na základě vnitřního přesvědčení“ a že toto náboženské vyznání

aktivně praktikuje, což je důvod, pro který jí hrozí, že bude v případě návratu do země původu vystavena osobnímu pronásledování. Takovéto konstatování, ukáže-li se, že je správné, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, přitom může vyloučit existenci zneužívajícího úmyslu a účelového využití příslušného řízení tímto žadatelem, která by příslušný vnitrostátní orgán mohla vést k tomu, že žadateli na základě čl. 5 odst. 3 této směrnice odmítne přiznat postavení uprchlíka.

- 39 Pokud takovýto žadatel kromě toho splňuje podmínky stanovené v ustanoveních kapitoly III směrnice 2011/95 pro přiznání postavení „uprchlíka“ ve smyslu čl. 2 písm. d) této směrnice, článek 13 této směrnice ukládá dotyčnému členskému státu povinnost přiznat mu postavení uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. e) uvedené směrnice [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 24. června 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, bod 63, jakož i ze dne 16. ledna 2024, Intervjurašt organ na DAB pri MS (Ženy, které se staly oběťmi domácího násilí), C-621/21, EU:C:2024:47, bod 72].
- 40 Naopak ve všech případech, kdy je nebezpečí pronásledování, které je uváděno na podporu následné žádosti, založeno na okolnostech uvedených v čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, v souvislosti s nimiž ale bylo po individuálním posouzení této žádosti provedeném podle čl. 4 odst. 3 této směrnice konstatováno, že tyto okolnosti svědčí o zneužívajícím úmyslu a účelovém využití příslušného řízení žadatelem, je dotyčný členský stát podle tohoto čl. 5 odst. 3 oprávněn stanovit, že se tomuto žadateli v zásadě nepřizná postavení uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. e) směrnice 2011/95, přestože uvedený žadatel má v důsledku těchto okolností oprávněné obavy před pronásledováním v zemi původu a ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy a čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 by proto měl být považován za „uprchlíka“. Skutečnost, že je určitá osoba uprchlíkem ve smyslu těchto ustanovení totiž není závislá na formálním uznání této skutečnosti přiznáním „postavení uprchlíka“ ve smyslu čl. 2 písm. e) této směrnice [rozsudek ze dne 14. května 2019, M a další (Odnětí postavení uprchlíka), C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, bod 90].
- 41 V tomto kontextu je třeba zkoumat smysl a dosah výrazu „aniž je dotčena Ženevská úmluva“, který je uveden v čl. 5 odst. 3 této směrnice. V této souvislosti předkládající soud podotýká, že výraz „unbeschadet“ použitý v německém znění tohoto ustanovení sice může znamenat „v souladu s“, ale také „bez ohledu na“. Předkládající soud má za to, že pokud by měl být relevantní posledně uvedený význam výrazu „unbeschadet“, naznačovalo by to, že čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 v případě, který je v něm uveden, umožňuje členským státům nezohledňovat ustanovení této úmluvy.
- 42 Formulace použitá v jedné z jazykových verzí ustanovení unijního práva nicméně nemůže sloužit jako jediný základ pro výklad tohoto ustanovení, ani jí nemůže být přiznána přednostní povaha oproti jiným jazykovým verzím. Nezbytnost jednotného výkladu a uplatňování všech ustanovení unijního práva, uvedená v bodě 25 tohoto rozsudku, proto vylučuje, aby byla tato ustanovení chápána izolovaně v jednom z jazykových znění, a vyžaduje naopak, aby byla vykládána v závislosti na obecné systematice a účelu právní úpravy, jejíž jsou součástí [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 12. listopadu 1969, Stauder, 29/69, EU:C:1969:57, body 2 a 3, jakož i ze dne 15. září 2022, Minister for Justice and Equality (Státní příslušník třetí země, který je bratrancem občana Unie), C-22/21, EU:C:2022:683, bod 20].
- 43 Zejména ve španělském, českém, anglickém, maďarském, portugalském, finském a švédském znění přitom výraz rovnocenný německému „unbeschadet“, který je uveden v čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95, musí být chápán v tom smyslu, že členské státy musí při provedení možnosti,

kteřou jim přiznává tento čl. 5 odst. 3, že žadateli za okolností uvedených v bodě 32 tohoto rozsudku postavení uprchlíka „obvykle“ nepřiznají, zohlednit ustanovení Ženevské úmluvy. Z toho vyplývá, že výraz „unbeschadet“, který je uveden v německém znění tohoto ustanovení, musí být v souladu jak s obecnou systematikou, tak s účelem směrnice 2011/95, který byl připomenut v bodech 27 a 33 tohoto rozsudku, chápán v tomtéž smyslu.

- 44 Proto ve všech případech, kdy příslušný vnitrostátní orgán, kterému byla předložena následná žádost, zjistí, že okolnosti, které uvádí žadatel, svědčí o zneužívajícím úmyslu a účelovém využití příslušného řízení, a kdy tedy může podle čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 odmítnout přiznat postavení uprchlíka, výraz „aniž je dotčena Ženevská úmluva“ vyžaduje, pokud tento orgán s ohledem na tyto okolnosti konstatuje, že v případě návratu žadatele do země původu mu pravděpodobně hrozí nebezpečí pronásledování, aby tento žadatel přesto mohl v dotčeném členském státě uplatnit ta práva zaručená Ženevskou úmluvou, která podle čl. 42 odst. 1 této úmluvy nesmí být předmětem výhrady. Mezi tato práva patří právo zakotvené v čl. 33 odst. 1 této úmluvy, podle kterého žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě mimo jiné jeho náboženství.
- 45 Konečně, pokud jde o pochybnosti předkládajícího soudu týkající se toho, zda je se směrnicí 2011/95 slučitelná podmínka stanovená vnitrostátní právní úpravou, kterou byl do vnitrostátního práva proveden čl. 5 odst. 3 této směrnice, podle níž činnosti zakládající nebezpečí pronásledování, na které se žadatel odvolává, musí být v hostitelském členském státě povoleny, stačí připomenout, že podle článku 2 Ženevské úmluvy „každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země“. Z toho vyplývá, že výraz „aniž je dotčena Ženevská úmluva“, který je uveden v čl. 5 odst. 3, nemůže být vykládán v tom smyslu, že brání takovéto podmínce stanovené vnitrostátním právem.
- 46 S ohledem na výše uvedené důvody je třeba na položenou otázku odpovědět, že čl. 5 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která podmiňuje přiznání postavení uprchlíka v návaznosti na následnou žádost ve smyslu čl. 2 písm. q) směrnice 2013/32, která byla podána na základě nebezpečí pronásledování, jež vyplývá z okolností, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu, podmínkou, že tyto okolnosti představují vyjádření a pokračování přesvědčení, které měl žadatel již v této zemi.

K nákladům řízení

- 47 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Článek 5 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany

musí být vykládán v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která podmiňuje přiznání postavení uprchlíka v návaznosti na následnou žádost ve smyslu čl. 2 písm. q) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany, která byla podána na základě nebezpečí pronásledování, jež vyplývá z okolností, které vyvolal sám žadatel po opuštění země původu, podmínkou, že tyto okolnosti představují vyjádření a pokračování přesvědčení, které měl žadatel již v této zemi.

Podpisy